

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Проректор з науково-
педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

“ ” 2022р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Ціноутворення на світових товарних ринках»

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітня програма: «Міжнародні економічні відносини»

вид дисципліни: обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

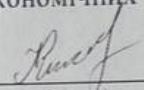
Протокол від "30" серпня 2022 року № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Непрядкіна Наталія Василівна, к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Протокол від "29" серпня 2022 року № 1

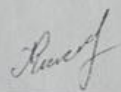
Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

_____
(підпис)

Казакова Н.А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) «Міжнародні економічні відносини»

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи)

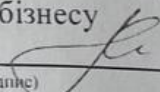

_____
(підпис)

Казакова Н.А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від "29" серпня 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____
(підпис)

Григорова-Беренда Л.І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Ціноутворення на світових товарних ринках**» складена відповідно до освітньо-професійних програм «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні економічні відносини» підготовки бакалавра за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

1. Опис навчальної дисципліни

1.1 Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів сучасного економічного мислення та системи глибоких теоретичних знань і практичних навичок з питань ціноутворення, що відбувається на рівні господарюючих суб'єктів, а також навчити орієнтуватись їх у механізмі формування світових цін на товари вітчизняного та імпортного виробництва, розуміння маркетингового впливу підприємства на споживача з метою забезпечення ринкової рівноваги між попитом і пропозицією в умовах виходу на світовий ринок.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- формування таких загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність навчатися та бути сучасно навченим.

ЗК4. Здатність продукувати нові ідеї, системно мислити, проявляти креативність, гнучкість, уміння управляти часом.

ЗК5. Здатність до усної та письмової загальної комунікації державною та іноземними мовами.

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та оцінювання інформації, процесів та явищ з різних джерел з метою виявлення проблем, формулювання висновків (рекомендацій), вироблення рішень на основі логічних аргументів, забезпечення якості виконуваних робіт з урахуванням національних та міжнародних вимог, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

ЗК10. Здатність мотивувати та розробляти ефективну систему організації праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.

ЗК11. Здатність брати участь у розробці проектів, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК12. Вміння використовувати набуті знання, розуміти предметну область та професію на практиці, бути відкритим до застосування знань з урахуванням конкретних ситуацій.

- формування таких фахових компетентностей:

ФК2. Розуміння базових категорій та новітніх теорій, концепцій, технологій і методів у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку МЕВ.

ФК3. Розуміння сутності й особливостей функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

ФК4. Здатність обґрунтовувати особливості реалізації форм МЕВ на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.

ФК5. Здатність здійснювати комплексний аналіз та моніторинг кон'юнктури світових ринків, оцінювати зміни міжнародного середовища та вміти адаптуватися до них.

ФК6. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі.

ФК7. Здатність застосовувати базові знання, аналізувати теорії та механізми реалізації міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.

ФК11. Здатність застосовувати базові знання у сфері міжнародних економічних відносин з використанням нормативно-розпорядчих документів, довідкових матеріалів.

ФК12. Знання теоретичних основ та практичних навичок оцінювання й аналізу безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.

ФК13. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

ФК15. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й

Лекції	
24 год.	10 год. (з них 2 аудиторних, 8 дистанційних)
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
54 год.	80 год.
Індивідуальні завдання (год.)	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти таких результатів:

ПРН1. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя, дотримуватися принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення; прагнути професійного зростання, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

ПРН2. Мислити креативно та критично, мати навички таймменеджменту, критично оцінювати наслідки продукованих ідей.

ПРН3. Демонструвати навички письмової та усної комунікації державною та іноземними мовами, фахово використовувати економічну термінологію.

ПРН5. Демонструвати абстрактне мислення, застосовувати методології дослідження; виявляти, окреслювати та формалізувати проблеми; систематизувати й упорядковувати отриману інформацію; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на процеси та явища у світовому господарстві; формулювати висновки і розробляти рекомендації з метою адаптації до нової ситуації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища.

ПРН7. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути критичним і самокритичним, розуміти детермінанти впливу на спілкування з представниками інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності та поваги до них.

ПРН8. Планувати, організовувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.

ПРН11. Демонструвати знання та навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи

особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, включаючи усну та письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

ПРН13. Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України.

ПРН19. Розуміти, виділяти й описувати нові явища, процеси й тенденції глобального розвитку; визначати механізми й інструменти реалізації економічної політики та світових інтеграційних / дезінтеграційних процесів.

ПРН25. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя для здобування знань, з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні поняття ціноутворення на світовому товарному ринку

Тема 1. Теоретичні основи ціноутворення на міжнародних ринках

Теорії ціноутворення. Теорія трудової вартості, теорія витрат виробництва, теорія трьох чинників виробництва, теорія визначення ціни виходячи з коливання попиту та пропозиції. Вплив попиту та пропозиції на формування ринкових цін.

Концепції ціноутворення. Витратна концепція. Маржиналістська концепція. Концепція неокласичного синтезу. Конкуренція і монополія як чинники ціноутворення. Ціноутворення в умовах: досконалої конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії, досконалої монополії. Нефункціональний попит.

Тема 2. Світові ціни та їх основні види

Специфіка світових цін. Сутність світової ціни. Види цін у міжнародній торгівлі. Види публічних цін: довідкові ціни, біржові котирування, ціни аукціонів, ціни пропозицій великих фірм, статистичні зовнішньоторговельні ціни. Розрахункові ціни. Контрактні ціни та їх види. Тверда ціна. Рухлива ціна. Ковзаюча ціна. Базисні умови фактурної ціни.

Тема 3. Специфіка ціноутворення на світовому товарному ринку

Ціноутворюючі фактори світового ринку: загальноекономічні, економічні, специфічні, спеціальні, неекономічні. Принципи ціноутворення на світовому ринку. Політика вільної торгівлі. Політика протекціонізму. Види митних зборів. Особливості цін у міжнародній торгівлі. Встановлення початкової ціни. Трансферні ціни.

Тема 4. Чинники ціноутворення на світовому ринку

Алгоритм і класифікація чинників ціноутворення. Ціноутворюючі фактори світового ринку. Тенденції руху цін. Тривалі тенденції руху цін. Середньострокові циклічні коливання. Короткострокові коливання цін.

Аналіз впливу вартості виробництва. Рентний принцип ціноутворення. Принцип усередненої вартості. Зв'язок системи ціноутворення з механізмом розподілу доходів. Аналіз впливу конкурентної боротьби на процеси ціноутворення. Основні тенденції в характері конкуренції на світових ринках. Види цінової конкуренції. Життєвий цикл товару та цінова політика монополій. Нецінова конкуренція.

Розділ 2. Методи й механізм формування цін на світовому товарному ринку

Тема 5. Методи міжнародного ціноутворення

Класифікація методів міжнародного ціноутворення: витратні методи, ринкові методи, параметричні методи. Метод повних витрат та його модифікації. Метод надбавок (метод “витрати плюс”). Метод доходу на капітал (метод аналізу рентабельності інвестицій). Метод цільового прибутку. Метод розрахунку ціни на основі аналізу беззбитковості. Ринкові методи ціноутворення. Методи визначення цін з орієнтацією на попит. Методи визначення цін з урахуванням конкуренції. Аналогові методи. Параметричні методи ціноутворення. Метод питомих показників. Метод регресійного аналізу. Агрегатний метод.

Тема 6. Механізм формування зовнішньоторгових цін

Специфіка зовнішньоторговельних цін. Склад та структура зовнішньоторгової ціни. Цінова політика та стратегія. Фактори впливу на характер цінових стратегій. Етапи процесу міжнародного ціноутворення. Вибір цілі. Визначення попиту. Аналіз витрат. Аналіз цін конкурентів. Вибір методу ціноутворення. Встановлення ціни. Система поправок до зовнішньоторговельних цін.

Тема 7. Особливості ціноутворення на світовому ринку окремих видів товарів та послуг

Основні риси ціноутворення на продукцію обробної промисловості. Специфіка ціноутворення на ринку послуг. Ціноутворення на туристичні послуги. Ціноутворення на медичні послуги. Ціноутворення на послуги громадського харчування.

Міжнародний трансфер технологій. Основні форми міжнародного технологічного обміну. Відмінності інтелектуальної власності від інших видів власності. Принципи ціноутворення на об'єкти інтелектуальної власності. Формування цін у ліцензійній торгівлі. Роялті. Паушальний платіж.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основні поняття ціноутворення на світовому товарному ринку												

Тема 1. Теоретичні основи ціноутворення на міжнародних ринках	8	2			6	12	2			10
Тема 2. Світові ціни та їх основні види	12	4	2		6	12	2			10
Тема 3. Специфіка ціноутворення на світовому товарному ринку	12	4	2		6	12	2			10
Тема 4. Чинники ціноутворення на світовому ринку	10	2	2		6	10				10
Разом за розділом 1	42	12	6		24	46	6			40
Розділ 2. Методи й механізм формування цін на світовому товарному ринку										
Тема 5. Методи міжнародного ціноутворення	16	4	2		10	22	2			20
Тема 6. Механізм формування зовнішньоторгових цін	16	4	2		10	10				10
Тема 7. Особливості ціноутворення на світовому ринку окремих видів товарів та послуг	16	4	2		10	12	2			10
Разом за розділом 2	48	12	6		30	44	4			40
Усього годин	90	24	12		54	90	10			80

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Світові ціни та їх основні види	2
2	Специфіка ціноутворення на світовому товарному ринку	2
3	Чинники ціноутворення на світовому ринку	2
4	Методи міжнародного ціноутворення	2
5	Механізм формування зовнішньоторгових цін	2
6	Особливості ціноутворення на світовому ринку окремих видів товарів та послуг	2
Разом		12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна ф/н	заочна ф/н
1	Теоретичні основи ціноутворення на міжнародних	6	10

	ринках Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю		
2	Світові ціни та їх основні види Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю	6	10
3	Специфіка ціноутворення на світовому товарному ринку За допомогою рекомендованої літератури та лекційного матеріалу вивчити питання теми з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю	6	10
4	Чинники ціноутворення на світовому ринку Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю	6	10
5	Методи міжнародного ціноутворення Розв'язання практичних завдань	10	20
6	Механізм формування зовнішньоторгових цін Розв'язання ситуаційних завдань	10	10
7	Особливості ціноутворення на світовому ринку окремих видів товарів та послуг Розв'язання ситуаційних завдань	10	10
	Разом	54	80

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи навчання

Лекція як поєднання словесних, наочних, індуктивних, дедуктивних, пояснювально-ілюстративних методів навчання, бесіди, дискусії.

Практичне заняття як поєднання методу кейсів, проблемного підходу, евристичного, дослідницького та проектного методів.

Застосування інтерактивних засобів навчання через використання навчальної платформи LMS Moodle та Zoom, а також їхніх можливостей, зокрема: інтерактивні технології кооперативного та колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань, робота в малих групах, діалог, синтез думок, спільний проект, пошук інформації, кейс-метод, дискусія, дебати.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Ціноутворення на світових товарних ринках» застосовуються такі методи контролю: усний, письмовий, тестовий. Контрольні заходи здійснюються з метою оцінки рівня підготовки студентів з дисципліни на різних етапах її вивчення й здійснюються у вигляді поточного та підсумкового семестрового контролю (заліку). Поточний контроль проводиться під час семінарських занять у вигляді усного або письмового опитування, виступів студентів під час обговорення питань, самостійної роботи, тестування, написання контрольної роботи тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховується під час визначення підсумкової залікової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, а також на практичних та семінарських підсумкових заняттях.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: тестові завдання; експрес-опитування; дискусія; розв'язування практичних завдань.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Сума балів, які студент денної та дистанційної форм навчання може набрати протягом навчального семестру, дорівнює 60. Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється по завершенню курсу на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в строки, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Ціноутворення на світових товарних ринках».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного й підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку в 8 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Поточний контроль – 60 балів, з них:

- 20 балів (поточний тестовий контроль);
- 30 балів (активна робота на семінарських заняттях, що передбачає в тому числі вирішення практичних завдань);
- 10 балів (підготовка 2 презентацій із доповіддю за зазначеними темами, кожна з яких має вагу в 5 балів).

Підсумковий контроль – 40 балів, з них:

- 10 балів (теоретичне питання: студент надає обґрунтовану відповідь на теоретичне питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів);

- 10 балів (тестові завдання);

- 5 балів (надати визначення поняттю);

- 15 балів (практичне завдання).

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму складання заліку (білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожну правильну відповідь).

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії **обставин непереборної сили**, що унеможлиблює відвідування ЗВО, здобувачам вищої освіти денної та заочної форм навчання надається можливість скласти **залік у тестовій формі** (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну правильну відповідь) **дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Ціноутворення на світових товарних ринках», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/moodle/mod/quiz/view.php?id=59831>.

9. Схема нарахування балів

для студентів денної та заочної (дистанційної) форм навчання

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Залік	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1-T4	T5-T7					
60				60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Теорія і практика ціноутворення на міжнародних ринках: навч. посіб. / Н.В. Непрядкіна та ін. Харків: Видавництво «Форт», 2018. 126 с.
2. Окландер М., Чукурна О. Маркетингова цінова політика: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 240 с.
3. Мазур О. Ринкове ціноутворення : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2012. 480 с.
4. Ціноутворення в умовах ринку: навч. посіб. / Останкова Л. та ін. Центр навчальної літератури, 2017. 400 с.
5. Ціноутворення: курс лекцій / О.І. Лисак, Л.О. Андреева., В.М. Тебенко. Мелітополь: Люкс, 2020. 193 с.

Допоміжна література

1. Артус М. Формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2007. 524 с.
2. Пінішко В., Мединська Т. Ціни і ціноутворення : навч.-метод. посібник. Львів: Вид-во ЛКА, 2005. 346 с.
3. Корінєв В., Корецький М., Дацій О. Маркетингова цінова політика: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 200 с.
4. Тормоса Ю. Ціни та цінова політика: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2001. 122 с.
5. Ціни та ціноутворення: опорний конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форми навчання / М. І. Кареба. Миколаїв: МДАУ, 2017. 100 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Перша національна база трансфертного ціноутворення. URL: <https://transferta.com.ua/>.
2. Закон України «Про ціни і ціноутворення» / Відомості Верховної Ради, 2013, № 19-20, ст.190. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Інкотермс 2010 в Україні. URL: <http://incoterms.zed.ua/ru/explain2010>.
7. Державне регулювання трансфертного ціноутворення в Україні як засіб протидії впливу капіталу // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України:
URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/739/>.
8. Горобець А.С. Аналіз проблем ціноутворення в сучасних умовах. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/%D0%9D%D0%B2/2010/32/21.pdf>.
9. Железняк О.В. Особливості ціноутворення в туристичній галузі URL: <http://oaji.net/articles/2017/1900-1503929032.pdf>.

10. Римар Г.А Ціноутворення в Україні: стан та перспективи розвитку.
URL: file:///C:/Users/%D0%92%D0%9B%D 0%90%D0%94/Downloads/35506-83289-1-PB.pdf.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється згідно з наказами / розпорядженнями ректора або за змішаною формою навчання (дистанційно, за затвердженим розкладом занять): на платформі Zoom проводяться всі лекційні / практичні заняття, а також дистанційно на платформі Moodle.